

ВІДГУК

офіційного опонента Білецької Марини Валентинівни, кандидата педагогічних наук, доцента кафедри освітології та педагогіки мистецтва Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького про дисертацію Ши Юе «Педагогічні умови формування виконавської компетентності студентів віолончелістів та скрипалів у процесі музично-комунікативної діяльності», подану на здобуття наукового ступеня вищої освіти доктора філософії з галузі знань 01 Освіта/Педагогіка зі спеціальності 014 Середня освіта «Музичне мистецтво».

Актуальність теми дослідження та її зв'язок з науковими планами, програмами, темами.

Розвиток сучасної системи вищої освіти актуалізує не лише питання готовності майбутніх учителів-музикантів як суб'єктів діяльності до ефективної взаємодії з нею, але й питання щодо готовності до професійної діяльності студента як майбутнього спеціаліста. Відомо, що показником такої готовності на даний час виступає саме професійна компетентність.

Традиційно цілі вищої професійної освіти визначалися сукупністю знань, умінь і навичок, якими повинен був володіти випускник. На даний час такий підхід виявляється недостатнім. Суспільству потрібні фахівці, здатні до включення у подальшу самостійну життєдіяльність, які будуть практично вирішувати поставлені перед ними професійні завдання. А це у значній мірі залежить не лише від отриманих знань, умінь і навичок, а від інших якостей та здатностей до дії, що застосовуються в узагальненому понятті «компетентність».

Обрана дисертанткою проблема актуалізується завдяки необхідності вирішення виявлених розбіжностей між метою вищої освіти, яка прописана у нормативних документах і засобами досягнення успішності в практичній реалізації. У змісті такої мети передбачається розвиток компетентнісної парадигми, окреслено стратегічні завдання підготовки освітянських конкурентоспроможних кадрів, регламентовано відповідну спрямованість надання якісних освітніх послуг усім, у тому числі іноземним здобувачам закладів вищої освіти в Україні. Авторкою виокремлено відповідні функції, які актуалізують необхідність формування виконавської компетентності студентів музичних відділень закладів вищої освіти, зокрема у процесі музично-комунікативної діяльності.

Підтвердженням вище зазначеному є виокремлені дисертанткою суперечності: між традиційними висновками теорії навчання гри на віолончелі й скрипці та окремими персоніфікованими методиками, між активним залученням до концертної діяльності віолончелістів та скрипалів та нестачею ґрунтовних науково-теоретичних досліджень; між потребою розширення відповідного музичного репертуару і недостатньою кількістю потної літератури для його опанування; між розширенням інтересу до навчання гри на віолончелі та недостатнім досвідом ознайомлення із відповідною методичною літературою.

У такому ракурсі поява дослідження щодо розробки та застосування педагогічних умов формування виконавської компетентності студентів віолончелістів та скрипалів у процесі музично-комунікативної діяльності є дійсно своєчасним явищем у науковому житті професійної педагогічної спільноти вищої школи.

Подане дисертаційне дослідження входить до тематичного плану й становить частину наукового змісту науково-дослідної роботи факультету мистецтв імені Анатолія Авдієвського УДУ (українського державного університету) імені Михайла Драгоманова; представляє вивчення та аналіз сутності виконавської компетентності студентів, виявлення особливостей їх сольного, ансамблевого та оркестрового виконавства як майбутніх учителів музичного мистецтва; розкриває авторське розуміння досліджуваного феномена в контексті музично-комунікативної діяльності.

2. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків та рекомендацій, їх достовірність та наукова новизна.

На нашу думку, актуальність досліджуваної проблеми, її методологічна і теоретична основа одержали в дисертації належне обґрунтування, аргументацію і конкретизацію; ґрунтовно, чітко й гранично ясно сформульовано мету, завдання, об'єкт, предмет дослідження; переконливо показана наукова новизна, практична значущість результатів дослідження, одержаних здобувачкою; надано обґрунтовані рекомендації щодо їх впровадження в практику підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва. Аналіз основних положень змісту дисертації свідчить про досягнення здобувачкою мети дослідження. У висновках дисертації відбито ступінь розв'язання висунутих завдань дослідження.

Достовірність наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, підтверджено широтою та різноманітністю опрацьованої джерельної бази (149 джерел, з них 8 іноземними мовами), що обґрунтовує належний рівень опрацювання стану проблеми.

Наукова новизна рецензованого дослідження Ши Юе полягає в тому, що *вперше* – надано розуміння змісту понять «*виконавська компетентність*», «*музично-комунікативна діяльність студентів віолончелістів та скрипалів*»; у ході дослідження визначено функціонал та структуру виконавської компетентності, яка представлена у єдності чотирьох компонентів: *мотиваційно-спрямованого, навчально-організаційного, музично-особистісного та професійно-виконавського*. *Уточнено* сутність психолого-педагогічної парадигми комунікації, співробітництва; напрями застосування сольного та ансамблево-оркестрового досвіду студентів та його розкриття у процесі музично-комунікативної діяльності; зміст інтегральної компетентності, поняття «*професійна компетентність*». *Подальшого розвитку дістала*: компетентнісна парадигма поліфункціональної музично-виконавської діяльності студентів струнників як майбутніх учителів музичного мистецтва.

Цінним доповненням у роботі є те, що авторкою здійснено адаптацію біографічних відомостей, творчого шляху та особливостей реалізації концертно-виконавської, педагогічної, організаційної, методичної діяльності відомих китайських віолончелістів та скрипалів (Йо-Йо Ма, Ван Цзюнь, Цинь Лі Вей, Тао Ні та ін.). Результати дослідження впроваджено в освітній процес Українського державного університету імені Михайла Драгоманова (довідка № 254 від 01.05.2024 р.).

До найбільш істотних наукових результатів дисертаційного дослідження Ши Юе належить обґрунтування педагогічних умов як системно-педагогічного явища, ефективність упровадження яких забезпечувалася спеціально розробленою низкою методів, що сприяли успішному формуванню виконавської компетентності студентів віолончелістів та скрипалів. Серед визначених педагогічних умов статус інтегральних формотворчих факторів було надано музично-комунікативній діяльності студентів та аналізу й застосуванню методичних принципів корифеїв віолончельної та скрипкової шкіл у становленні виконавської компетентності їх продовжувачів, наступних поколінь музикантів, віолончелістів та скрипалів та функціональних умов: це, по-перше, створення ситуацій музично-комунікативної єдності учасників освітньо-виконавського процесу та, по-друге, спонукання до самоусвідомлення досягнення акме-професійної компетентності.

Не викликає заперечень практичне значення дослідження, яке полягає у застосуванні отриманих теоретичних висновків і практичних результатів із набуття виконавської компетентності та музично-комунікативного досвіду в освітньому процесі студентів струнників, як майбутніх учителів музичного мистецтва, керівників ансамблевих та оркестрових колективів; у застосуванні розробленої методичної системи для творчого самовдосконалення майбутніх спеціалістів, а також експериментально перевірених педагогічних принципів і педагогічних умов; у змісті навчальних курсів: «Оркестровий клас», «Основний музичний інструмент», «Музичний інструмент», «Практикум з фахової підготовки». Представлена методика може бути застосована у підготовці майбутніх спеціалістів у галузі знань 01 Освіта/Педагогіка та 02 Культура і мистецтво.

3. Структура та зміст дисертації, її завершеність і відповідність встановленим вимогам щодо оформлення.

Тема дисертаційного дослідження Ши Юе окреслює методологічні параметри, які організували його зміст, що складається зі вступу, трьох розділів, висновків до кожного розділу і загальних висновків, переліку джерел і додатків. Загальний обсяг дисертації складає 268 сторінок, з них 207 сторінок основного тексту. Робота містить 19 таблиць, 14 рисунків.

У вступі обґрунтовано актуальність проблеми дослідження, представлено його методологічний апарат, схарактеризовано методи дослідно-експериментальної роботи, розкрито наукову новизну і практичне значення

одержаних результатів, надано інформацію щодо впровадження і апробації результатів дослідження.

Наявна структура дослідження представлена його змістом, складеним із трьох розділів, кожний з яких є логічно сформульованим елементом теоретичного, організаційно-методичного і експериментального рівня наукової рефлексії, що дозволило науково обґрунтувати та експериментально довести ефективність методики застосування педагогічних умов формування виконавської компетентності у процесі музично-комунікативної діяльності віолончелістів та скрипалів.

Найбільш істотними науковими результатами *першого розділу* дослідження є те, що було встановлено функціонал професійних компетентностей діяльності музикантів як науково-теоретичного феномена. Зазначено, що функціонал майбутнього професіонала-музиканта є системоформуючим утворенням музично-комунікативної діяльності студентів як майбутніх спеціалістів. Авторкою визначено поняття «*професійна компетентність*» студента, як майбутнього спеціаліста, та представлено як характеристику теоретичної і практичної його підготовленості до здійснення своєї професійної діяльності, яка функціонує за рахунок сукупності загальних, спеціальних, технологічних, комунікативних і рефлексивних компетентностей та проявляється у здатності студента самотійно, з високою мірою відповідальності ефективно виконувати необхідні професійні функції. Здобувачкою представлено уточнення поняття «*музично-комунікативна діяльність*» виконавця в контексті дослідження. Особливу увагу приділено науково-педагогічним підходам та принципам, які складають науково-педагогічний контент комунікативної природи специфіки цієї діяльності.

Важливим результатом *другого розділу*, що відповідає другому, третьому та четвертому завданням, є розроблення структури виконавської компетентності, яка враховує традиційні та сучасні складові підготовки до цієї діяльності студентів струнників та визначення педагогічних умов формування виконавської компетентності студентів віолончелістів та скрипалів у процесі музично-комунікативної діяльності. Виокремлено наукові підходи та принципи створення педагогічних умов формування виконавської компетентності струнників. Серед наукових підходів авторкою застосовано: культурологічний, емоційно-рефлексивний, функціональний, аксіологічно-емотивний, комунікативний, герменевтичний, компетентнісний та творчо-презентаційний. Окремим позитивом цього розділу є приклади методичних систем видатних музикантів України, віолончеліста В. Червова та скрипаля А. Ямпільського та китайських митців: віолончеліста Цинь Лі Вей та скрипаля Сюе Вей для створення відповідного мотиваційного поля для молодих музикантів та орієнтуру їх виконавської та методичної діяльності.

У *третьому розділі* представлено систему експериментального підєкладання, зумовлену експериментальною перевіркою ефективності

методики застосування педагогічних умов поетапного формування виконавської компетентності віолончелістів та скрипалів у процесі музично-комунікативної діяльності, що дозволило виконати п'яте та шосте завдання дослідження. Розроблена дисертанткою проєктовна модель формування виконавської компетентності віолончелістів та скрипалів унаочнила весь методичний комплекс реалізації обраних педагогічних умов в процесі музично-комунікативної діяльності.

Відповідно до завдань діагностичного етапу експерименту було проведено діагностику стану досліджуваного феномена з метою визначення вихідного рівня сформованості виконавської компетентності віолончелістів та скрипалів у процесі музично-комунікативної діяльності. Діагностичний етап експерименту було проведено за програмою, яка враховувала природні умови підготовки студентів на факультеті мистецтв імені Анатолія Авдієвського Українського державного університету імені Михайла Драгоманова (назва проведення основної частини експерименту – Національний педагогічний університет ім. М.П. Драгоманова). Відповідно до завдань експерименту діагностичні заходи відбувались та були зафіксовані у 2020-2022 роках. Всього в експерименті на пропедевтичному та діагностичному етапах узяли участь студенти 3-4 курсів вищих навчальних закладів України та Китаю і 21 педагог університетів. Значна кількість осіб обумовлена можливістю участі в діагностичному експерименті онлайн формою спілкування.

Зважаючи на індивідуально-особистісний характер прояву досліджуваного феномена були використані такі методи діагностики: спостереження (безпосереднє, включене, відкрите, дискретне); індивідуальні опитування та прослуховування виконуваних творів на репетиціях та у концертному виконанні; анкетування; тестування; бесіди (колегіальні та індивідуальні); обговорення в діалозі учасників музично-комунікативної діяльності, у яких відбувався обмін думками на теми, що були пов'язані з предметом дослідження, репетиційною роботою; вивчення результатів звітної та концертної діяльності. Результат діагностики стану сформованості виконавської компетентності студентів струнників у процесі музично-комунікативної діяльності, в основному визначився як низький і середній рівень, що в сумі склало майже 80 відсотків респондентів.

До формувального експерименту було залучено студентів, які навчалися гри на віолончелі та скрипці на індивідуальних заняттях, у курсах лекцій з теорії та історії музики, спеціальної методики, опосередковано отримували додаткові виконавські компетентності у музично-комунікативній діяльності в процесі інших колективних занять. У експерименті взяли участь 36 студентів НПУ імені М.П. Драгоманова (назва університету того історичного періоду).

Розроблена дисертанткою методика формування виконавської компетентності струнників розгорталась упродовж трьох етапів: заохочувально-перспективного, проєктивно-поглибленого та творчо-відтворювального. На

кожному з етапів застосовувались відповідні методи, серед яких: методи вслуховування, промовляння, саморозвитку, тощо; методи «Я-керівник» оркестрової партії, активізації власної слухової активності, удосконалення художньо-технічної спроможності, тощо; проєктовний метод, художньо-варіативний, метод розкриття потенційного лідерства та інші.

Здобутком дисертантки, який має практичну перспективу є обґрунтування педагогічних умов як системно-педагогічного явища, ефективність упровадження яких забезпечується спеціально розробленою низкою методів, що сприяли успішному формуванню виконавської компетентності студентів віолончелістів та скрипалів і розробка діагностичних методик, змісту анкетування та тестування задля виявлення існуючих виконавських здатностей та можливостей студентів, комунікативного досвіду ансамблевого музикування.

Результати експерименту підтверджено застосуванням математико-статистичних методів, що засвідчили ефективність розробленої експериментальної методики з винайдення відповідних педагогічних умов формування виконавської компетентності студентів віолончелістів та скрипалів.

Отже, вважаємо, що вірогідність результатів дослідження забезпечується його методологією, визначеним науковим інструментарієм, апробацією основних положень на міжнародних і всеукраїнських конференціях, кваліфіковано проведеним педагогічним експериментом, а також упровадженням одержаних результатів у систему професійної підготовки студентів віолончелістів та скрипалів, майбутніх учителів музичного мистецтва.

Наукові результати, отримані Ши Юе, базуються на ґрунтовному аналізі проблеми, використанні адекватних науково-педагогічних підходів та принципів до її вирішення, опрацьованні достатньої кількості літературних джерел та методичних матеріалів, власній авторській науковій позиції. Додатки переконливо ілюструють зміст дисертації щодо вирішення поставлених завдань дослідження на різних етапах роботи.

Отже, мета дослідження була досягнута, поставлені завдання розв'язані у повному обсязі, що підтверджено загальними висновками дослідження й дає підстави для представлення роботи до публічного захисту.

4. Рекомендації стосовно використання результатів і висновків дисертації.

Враховання розкриття змісту і представлених висновків дисертації, результатів експериментальної перевірки запропонованої методики застосування педагогічних умов формування виконавської компетентності віолончелістів та скрипалів у процесі музично-комунікативної діяльності, достатньої апробації основних наукових положень на науково-практичних конференціях різного рівня, оприлюднення результатів наукового пошуку в достатній кількості публікацій, дозволяє констатувати, що представлена методика застосування педагогічних умов формування виконавської компетентності віолончелістів та скрипалів у процесі музично-комунікативної

діяльності доцільно запроваджувати в освітньому процесі студентів струнників, як майбутніх учителів музичного мистецтва, керівників ансамблевих та оркестрових колективів та у змісті навчальних курсів: «Оркестровий клас», «Основний музичний інструмент», «Музичний інструмент», «Практикум з фахової підготовки».

5. Дискусійні положення та зауваження до дисертаційної роботи.

Загалом позитивно оцінюючи здобутки дисертантки, вважаємо за необхідне надати наступні дискусійні положення та зауваження до представленої дисертаційної роботи:

1. Не зовсім вдало, на наш погляд, структуровано 2 розділ дисертації. Вважаємо, що підрозділ 2.4, загальний обсяг якого 11 сторінок, не варто було поділяти на підпункти об'ємом 3-5 сторінок, а виокремити ці позиції безпосередньо в тексті підрозділу 2.4.

2. Схвалення заслуговує фундаментальна база педагогічного експерименту і географія його проведення. На наш погляд, цікаво було б побачити у роботі, чи були встановлені розбіжності в експериментальних матеріалах, які набуті в ЗВО України і Китаю. Якщо так, то за якими параметрами?

3. У підрозділі 2.3 наукової роботи визначено педагогічні умови, що забезпечують успішне формування виконавської компетентності студентів віолончелістів та скрипалів у процесі музично-комунікативної діяльності. На нашу думку, робота значно б виграла в методичному та практичному плані, як би містила аналіз чинників, які здійснюють негативний вплив на формування виконавської компетентності студентів віолончелістів та скрипалів у процесі музично-комунікативної діяльності, а також, бажано було б, визначити способи подолання цих негативних впливів.

4. Позитивного схвалення заслуговує те, що у додатках розміщені світлини концертно-виконавської та музично-викладацької діяльності здобувачки. Проте, на нашу думку, вони значно більше підкреслили важливість їх розміщення у додатках як набутого здобувачкою значного досвіду у музично-комунікативної діяльності, якщо б були більш детально прокоментовані.

Зроблені окремі зауваження та висловлені дискусійні питання не заперечують наукової цінності дослідження.

Загальний висновок.

Рецензована дисертаційна робота Ши Юе «Педагогічні умови формування виконавської компетентності студентів віолончелістів та скрипалів у процесі музично-комунікативної діяльності» виконана вперше, є самостійною і завершеною науковою працею, яка робить внесок в теорію і практику педагогічної освіти. Результати дослідження, впроваджені в педагогічну практику, мають необхідну наукову новизну, теоретичне і практичне значення. На підставі викладеного можна стверджувати що представлена дисертаційна робота Ши Юе «Педагогічні умови формування виконавської компетентності студентів віолончелістів та скрипалів у процесі музично-комунікативної

діяльності» має авторський характер і відповідає чинним вимогам пунктів №№6, 7,8,11 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України №44 від 12 січня 2022 року, а її авторка, Ши Юе заслуговує на присудження наукового ступеня вищої освіти доктора філософії PhD з галузі знань 01 «Освіта/Педагогіка» за спеціальністю 014 Середня освіта (Музичне мистецтво).

Офіційний опонент –

Кандидат педагогічних наук, доцент кафедри
Освітології та педагогіки мистецтва
Мелітопольського державного педагогічного
університету імені Богдана Хмельницького

 Марина БІЛЕЦЬКА

Підпис М. В. Білецької засвідчую.

Проректор з науково-педагогічної роботи,
зовнішніх зв'язків і стратегічного розвитку університету
Мелітопольського державного
педагогічного університету
імені Богдана Хмельницького

 Лариса ПОЛЯКОВА